

УДК 736.3:929.7.031(477.4)

Олександр АЛФЬОРОВ
(Київ)

**ОСОБОВІ ПЕЧАТКИ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ ШЛЯХТИ
(НОВОВІДНАЙДЕНІ ЕКЗЕМПЛЯРИ)**

Під час роботи у 2004 р. в Центральному державному історичному архіві України в м. Києві нами було виявлено комплекс нових печаток (258 прим.), датованих 1802 р. Всі вони були проставлені на так званих “Свідоцтвах дванадцяти благородних осіб”. Печатарями були правобережні шляхтичі, які підтверджували шляхетське походження предків прохача. Такі свідоцтва масово подавались до губернських дворянських комісій, які розглядали докази про дворянство. До пошукової діяльності нас спонукало прагнення продовжити видання каталогу особових печаток у серії “Сфрагістичні пам’ятки України”¹.

В статті подаємо 26 печаток, взятих з різних джерел. 25 з 26 печаток проставлені печатарями на червоному сургучі і, в одному випадку (№ 18) – на коричневому. 7 відбитків мають ініціали, які не збігаються з іменами у чотирьох випадках. Це вказує на застосування матриць чужими власниками (sarentia sigilli). На печатці Петра Красносельського замість герба в щиті літери “Р” і, ймовірно, “К” – на жаль, щит печатки зберігся погано.

На печатках присутні наступні герби: Долива, Єліта, Корнич, Корчак, Леварт, Люба, Новина, Траска, Сас та Шалава².

Зауважимо, що жоден з показаних нами гербів Корчак не є класичним варіантом. В усіх трьох випадках “три вруби” мають додаткові елементи. В свою чергу, це може свідчити про польську геральдичну кризу. Користування значним числом шляхти різного походження однаковими гербами створювало прецедент втрати першопочаткової гербової ролі як ідентифікатора. Можливо, на прикладі герба Корчак спостерігаємо розпад гербового братства. Нами виявлено наступні зміни герба Корчак на особових печатках першої половини XVIII ст., а саме у: Комар-Гацьких, Міленкевичів, Ярошинських³, Кжечковських⁴, Жабоклицьких⁵ та Мокосіїв-Денисок⁶. Як для XIX ст. це був нормальний процес, адже новотворених гербів і видозмін в цей час з’являється все більше і більше.

Мал. 1. Кожуховський Фелікс: черв. сург., овал, 21x16 мм⁷, герб Долива.

Мал. 2. Гулевич Францішек: черв. сург., овал, 26x23 мм⁸, герб Новина.

Мал. 3. Єрмашевський Д.Б.: черв. сург., овал, 17x14 мм⁹, герб Траска.

Мал. 4. Раковський Вікентій, підстолий землі В(...): черв. сург., овал, 25x21 мм¹⁰. Його ж печаткою скористався Юрій-Кастан Модзелевський, хорунжий Галицький¹¹.

Мал. 5. Кезімський Северин, колишній підсудок: черв. сург., овал, 19x15 мм¹².

Мал. 6. Комар-Гацький Патріцій: черв. сург., видима частина 20x15 мм¹³, герб Корчак.

Мал. 7. Тулук-Кульчицький Павло: черв. сург., овал, 20x16 мм¹⁴, герб Сас.

Мал. 8. Красносельський Петро: черв. сург., овал, 20x17 мм¹⁵.

Мал. 9. Качановський Степан: черв. сург., овал, 20x18 мм¹⁶, герб Єліта.

Мал. 10. Міленкевич Пилип: черв. сург., овал, 15x14 мм¹⁷, герб Леварт.

Мал. 11. Міленкевич Войцех, дідич частини с. Зіденці: черв. сург., видима частина 17x12 мм¹⁸, герб Корчак

Мал. 12. Претфус Йосип-Станіслав: черв. сург., коло, 18 мм¹⁹.

Мал. 13. Городецький Ян, підкоморій Брацлавський: 19x16 мм²⁰, герб Корнич.

Мал. 14. Раковський Вікентій, черв. сург., овал, 20x18 мм²¹.

Мал. 15. з Букоїми Букоємський З.: черв. сург., овал, 19x14 мм²².

Мал. 16. Свірський А.: черв. сург., овал, 23x19 мм²³, герб Шалава.

Мал. 17. Ярошинський Антоній: черв. сург., овал, 33x30 мм²⁴, герб Корчак.

Мал. 18. Голубицький Денис, дідич с. Кущинець: сургуч коричневий, печатка 8-кутна, 17x17 мм²⁵, герб Люба.

Мал. 19. Островський Францішек, хорунжий Сяноцький: черв. сург., овал, 19x14 мм²⁶.

Мал. 20. Чарнота-Лопатинський Андрій, староста: черв. сург., видима частина 17x17 мм²⁷.

Мал. 21. Кумановський Фабіан: черв. сург., овал, 15x12 мм²⁸.

Мал. 22. Александрович Станіслав, староста П’ятничанський: черв. сург., видима частина 25x14 мм²⁹.

Мал. 1.

Мал. 2.

Мал. 3.

Мал. 4.

Мал. 5.

Мал. 6.

Мал. 7.

Мал. 8.

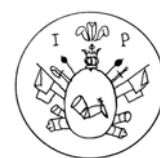
Мал. 9.

Мал. 10.

Мал. 11.

Мал. 12.

Мал. 13.

Мал. 14.

Мал. 15.

Мал. 16.

Мал. 17.

Мал. 18.

Мал. 19.

Мал. 20.

Мал. 21.

Мал. 22.

Мал. 23.

Мал. 24.

Мал. 25.

Мал. 26.

Мал. 23. Войко Микола: черв. сург., видима частина 22x14 мм³⁰.

Мал. 24. Дрогоцький на Якововичах Ян-Тадеуш: черв. сург., видима частина 10x10 мм³¹.

Мал. 25. Гжибовський Антоній: черв. сург., овал, 18x12 мм³².

Мал. 26. Калінський Францішек: черв. сург., видима частина 15x15 мм³³.

Примітки:

¹ Алфьоров О. Особові печатки правобережної України: кінець XVIII – перша половина XIX ст. – Біла Церква, 2005. – 100 с. Сигнальні примірники книги (близько 20 шт.) вийшли ще у 2004 р. і були презентовані та реалізовані на Львівському книжковому форумі. Різниця в каталогах лише у правках до вступного слова.

² Назви гербів українською мовою подаємо за: Однороженко О. До питання про українські назви родових гербів Корони Польської // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – К., 2007. – Ч. 14. – С. 116–129.

- ³ ЦДІАК України. – Ф. 481. – Оп. 2. – Спр. 429. – Арк. 99; Спр. 620. – Арк. 123.
⁴ Там само. – Спр. 430. – Арк. 199.
⁵ Алфьоров О. Особові печатки правобережної України... – С. 37.
⁶ ЦДІАК України. – Ф. 481. – Оп. 2. – Спр. 428. – Арк. 49, 60.
⁷ Там само. – Спр. 620. – Арк. 2 зв., 67 зв.
⁸ Там само. – Арк. 2 зв., 84 зв.
⁹ Там само. – Арк. 2 зв.
¹⁰ Там само. – Арк. 3.
¹¹ Там само. – Арк. 95; Спр. 431. – Арк. 11.
¹² Там само. – Спр. 620. – Арк. 17 зв.
¹³ Там само. – Арк. 26.
¹⁴ Там само. – Арк. 35 зв., 46 зв., 57 зв.
¹⁵ Там само. – Арк. 67 зв.
¹⁶ Там само. – Арк. 69.
¹⁷ Там само. – Арк. 95.
¹⁸ Там само. – Арк. 95.
¹⁹ Там само. – Арк. 95 зв.
²⁰ Там само. – Арк. 96.
²¹ Там само. – Арк. 96 зв.
²² Там само. – Арк. 96 зв.; Спр. 682. – Арк. 104 зв., 109, 125, 130, 140.
²³ Там само. – Спр. 620. – Арк. 119 зв.
²⁴ Там само. – Арк. 123.
²⁵ Там само. – Арк. 123 зв.
²⁶ Там само. – Спр. 430. – Арк. 183 зв., 191 зв.
²⁷ Там само. – Спр. 431. – Арк. 18 зв.
²⁸ Там само. – Арк. 46.
²⁹ Там само. – Арк. 141.
³⁰ Там само. – Спр. 1013. – Арк. 134 зв.
³¹ Там само. – Спр. 435. – Арк. 14.
³² Там само. – Спр. 439. – Арк. 2 зв.
³³ Там само. – Арк. 14 зв.

* * *

Олександр Алфьоров (Київ): Особові печатки правобережної шляхти (нововіднайдені екземпляри)

У 2004 р. автором було віднайдено 258 раніше невідомих шляхетських печаток ХІХ ст. В статті подано 26 нових печаток.

Ключові слова: печатки, Правобережна Україна, шляхта.

* * *

Александр Алфёров (Киев): Личные печати правобережной шляхты (новые экземпляры)

В 2004 г. автором были найдены 258 раньше неизвестных дворянских печатей ХІХ в. В статье приведено 26 новых печатей.

Ключевые слова: печати, Правобережная Украина, шляхта.

* * *

Oleksandr Alfyorov (Kyiv): Personal Seals of the Right-Bank Side Nobility (new items)

In 2004 the author has been found 258 nobiliary seals from the 19th century, which were unknown until that time. In this article are pointed 26 new seals.

Key words: seals, Left-bank side Ukraine, nobility.